

ב' בחשון, התשע"ח
22 אוקטובר 2017
מס' חוזר: 6/2017

הנדון: חוזר לקידום, הגנה ותמיכה בהנקה בטיפות חלב

יחידה מפיצה: שירותי בריאות הציבור

תת יחידה: הסיעוד בבריאות הציבור, המחלקה לאם ולילד, המחלקה לתזונה

מושגי מפתח: הנקה, חלב אם, תזונת תינוקות, טיפת חלב

1. מטרת החוזר

- 1.1 לעודד ולתמוך באימהות להנקה בלעדית של התינוק במשך ששה חודשים.
- 1.2 לעודד ולתמוך באימהות להמשך ההנקה, בתוספת מזון משלים, מעל גיל 6 חודשים עד גיל שנה ואף יותר כל עוד שהאם והפעוט מעוניינים בכך.
- 1.3 להסדיר את ההכשרה בנושא הנקה לצוותים בבריאות הציבור וקופות החולים.

2. קישור לחוזרים

- 2.1 עידוד הנקה בבתי חולים, חוזר מנהל רפואה מס' : 16/2013 מתאריך יוני 2013
- 2.2 נוהל טיפול באישה הרה בתחנות טיפת חלב, חוזר ראש שירותי בריאות הציבור מס' 24.2014 מתאריך 20.11.14
- 2.3 מדריך לאנשי מקצוע להזנת התינוק והפעוט, מס' 25/2012, שירותי בריאות הציבור, מתאריך 13/12/12

החוזר מחליף ומבטל תדריך קודם: "תדריך לטיפות חלב לעידוד, תמיכה ושמירה על ההנקה", מספר 01062004 מתאריך 1.6.2004

3. מועד תחולת החוזר: מיום הפצת החוזר.

4. רקע

הנקה וחלב אם בעלי תרומה ייחודית לגדילה, לבריאות ולהתפתחות התינוק והילד ולבריאות האם. הם תורמים למניעת מחלות זיהומיות וכרוניות ולחיזוק קשר אם-ילד. לכן **עידוד, תמיכה ושמירה על ההנקה הם עניין של בריאות הציבור.**

משרד הבריאות ממליץ על ההנקה כהזנה הבלעדית לתינוק למשך ששת החודשים הראשונים לחייו ובהמשך, הנקה עם תוספות מזון משלים עד גיל שנה ויותר.

לשכות הבריאות פועלות ליישום המדיניות לקידום ההנקה באמצעות קידום שיתופי פעולה עם הקהילה על מנת לעודד הנקה, כגון: עיר מקדמת הנקה, מקומות עבודה מקדמי הנקה, פינות הנקה במקומות ציבוריים ועוד.

טיפת חלב מהווה מרכז בריאותי בעל חשיבות בליווי משפחות בתקופת ההיריון, ינקות וילדות. לצוות העובד בטיפת חלב תפקיד מרכזי בעידוד, תמיכה ושמירה על ההנקה.

חוזר זה נכתב בהתאמה לקוד הבינלאומי לשיווק תמ"ל (ראה נספח 1- הקוד הבינ"ל) כחלק מיישום בייח ידידותי להנקה אשר הורחב לקהילה. יישום החוזר יאפשר לכל אם המעוניינת בכך, להניק.

5. תמיכה מדעית

AAP Section on Breastfeeding. Policy Statement. Breastfeeding and the Use of Human Milk. *Pediatrics*.2012; 129(3) e827

Academy of Breastfeeding Clinical Protocol #14: Breastfeeding- Friendly Physician's Office: Optimizing Care for Infants and Children Revised 2013. Breastfeeding Medicine

Academy of Nutrition and Dietetics. Promoting and Supporting Breastfeeding. Journal of Academy of Nutrition and Dietetics March 2015

פירוט החוזר :

6. עקרונות

- 6.1 תחנות טיפת חלב פועלות לפי מדיניות קידום ההנקה של משרד הבריאות.
- 6.2 תחנות טיפת חלב מחויבות לקוד הבינ"ל לשיווק תמ"ל (תרכובת מזון לתינוקות).
- 6.3 זכותה של כל אם לקבל הדרכה להנקה מוצלחת.

6.4 זכותו של כל תינוק להזנה מיטבית, כאשר ההנקה היא בראש סדר העדיפויות, ולאחריה,

לפי סדר יורד :

6.4.1 הנקה

6.4.2 חלב אם שאוב טרי

6.4.3 חלב אם קפוא

6.4.4 תרכובת מזון לתינוקות (תמ"ל)

7. קהל היעד

אימהות, תינוקות ובני משפחותיהם

8. חלות החוזר

8.1 אחיות טיפות חלב

8.2 רופאי ילדים/רופאי נשים העובדים בטיפות חלב

8.3 תזונאיות העובדות בטיפות החלב

9. שיטה

תחנות טיפת חלב תעבודנה לפי הצעדים של טיפת חלב מקדמות הנקה :

9.1 מדיניות הנקה כתובה, להלן- חוזר זה, המועברת לכל הצוותים בטיפות חלב, באופן שיגדתי, כלומר, לכל עובד חדש ובכל ריענון ידע.

9.2 הכשרת כל הצוות, העובד בטיפת חלב (רפואי ולא רפואי) בידע ובמיומנויות, הקשורים להנקה ונדרשים לתפקידם לשם יישום המדיניות (ראה נספח 2- הכשרה). ההכשרות באחריות הנהלות ספקי השירות.

9.3 ריענון ידע בנושא, אחת לשנתיים, לצוותי טיפת חלב, באמצעים שונים כגון: לומדה, ימי עיון, השתלמות- באחריות הנהלות הסיעוד.

9.4 יידוע נשים בהריון ובני משפחתן על חשיבות ההנקה וניהולה. לעודד משפחות ליצור קשר עם טיפת חלב עוד לפני מועד השחרור מבית החולים.

9.5 במהלך הפגישה הראשונה עם המשפחה לאחר הלידה, יש לברר מצב ההנקה. רצוי במפגש בנושא ההנקה, ייערך בנוכחות בן משפחה או קרוב אחר משמעותי, שתמיכתו עשויה לשפר את הצלחת ההנקה.

9.6 נשים אשר להן קושי בהנקה, יוזמנו לפגישה בטיפת חלב, או בביקור בית, רצוי תוך 72 שעות מהשחרור מבית החולים.

- 9.7 מומלץ כי הזימון לטיפות חלב יתבצע תוך שבוע ולכל המאוחר, עד שבועיים מהלידה, להמשך הדרכה, סיוע ותמיכה בניהול הנקה מוצלחת.
- יש להבטיח שכל אם תוכל לקבל מענה נגיש וזמין לבעיות דחופות בנושא הנקה, כולל אם עולה הצורך בהתייעצות עם יועצת הנקה.
- 9.8 בכל מפגש בטיפת חלב יש להתייחס לנושא ההנקה.
- 9.9 הדרכה ותמיכה בהנקה (ניתן להיעזר בחומרי הסברה לקהל ו/או באתר המשרד):
- 9.9.1 סימנים להנקה מוצלחת.
- 9.9.2 תמיכה באימהות לשמירה על תזונה בריאה ומאוזנת ושמירה על אורח חיים בריא.
- 9.9.3 תמיכה והדרכה בהתמודדות עם קשיים.
- 9.9.4 הדרכת אימהות להמשך הנקה גם בעת פרידה מהתינוק, לתקופות קצרות ובהמשך- לקראת חזרה לעבודה/לימודים, תוך כדי המשך הנקה.
- 9.10 תמיכה באימהות בישום הנקה בלעדית לאורך חצי שנה. לאחר מכן תמיכה בהנקה, בנוסף לאוכל משלים, לפחות עד גיל שנה ויותר, כל עוד שהאם והפעוט מעוניינים בכך.
- 9.11 הקמת קבוצות תמיכה בהנקה בטיפות חלב ויידוע נשים הרות ונשים מיניקות לגבי קבוצות אלה.
- 9.12 עידוד הנקת התינוק לפי בקשתו והימנעות מהנקה לפי לוח זמנים נוקשה.
- 9.13 הימנעות ממתן מוצצים לתינוקות יונקים, עד לביסוס ההנקה. בהמשך יש להציע מוצץ למניעת מות עריסה (לפי חוזר מנהל רפואה מס' 20/2006 מיוני 2006 : עדכון המלצות להפחתת הסיכון למות עריסה http://www.health.gov.il/hozer/mr20_2006.pdf).
- 9.14 טיפת חלב תהווה מרחב מסביר פנים פיזי וחברתי למשפחות מיניקות. בטיפת חלב ניתן להניק, לפי נוחיות האם, כולל קיום פינת הנקה ושאיבה לנשים המעוניינות בכך.
- 9.15 טיפת חלב תהיה מקום עבודה מעודד הנקה לפי הודעת נשי"מ ש"ע/30, מתאריך 19.10.10 : <http://www.csc.gov.il/DataBases/Hozrim/Pages/2010-146.aspx>

10. מעקב ורישום

- 10.1 בכל מפגש בטיפת חלב יתועד מצב ההנקה (בלעדית, משולבת) ומעקב.
- 10.2 יש לתעד הדרכה בהנקה, קשיים ובעיות והצעות לפתרונות, כולל התייעצות טלפונית.
- 10.3 יש לתעד הפנייה ליועצת הנקה כולל תיעוד הייעוץ שניתן.
- 10.4 יש לתעד ברשומה סיום הנקה.

11. ריכוז וניהול נושא ההנקה :

ניהול נושא ההנקה בלשכות הבריאות יכלול : ריכוז הכשרות אנשי צוות, ריכוז נתונים, פיתוח תכניות לשכתיות, שדות קליניים.

12. לוח תפוצה :

רשימת תפוצה חוזרי ראש השירות.

13. נספח 1 : יישום הקוד הבינלאומי לשיווק תרכובות מזון לתינוקות בטיפות החלב.

14. נספח 2 : הכשרת צוותים בנושא הנקה.

בברכה,

ד"ר רבקה שפר
ראש שרותי בריאות הציבור

נספח מס' 1 :

יישום הקוד הבינלאומי לשיווק תרכובות מזון לתינוקות בטיפות החלב

1. **מטרת הקוד:** להגן על ההנקה ולקדמה ע"י אבטחת דרכי שיווק, פרסום והפצה הולמים של תרכובות מזון לתינוקות.
2. **התייחסות:** הקוד מתייחס למוצרים המשווקים או מוצגים כתחליף חלקי או מלא לחלב אם כגון: תרכובות מזון לתינוקות (תמ"ל), פורמולות המשך, דייסות, דגנים לתינוקות, מחיות מזון לתינוקות, תה ומיץ לתינוקות עד גיל חצי שנה. הקוד מתייחס גם לבקבוקי הזנה, פטמות ומוצצים.
3. **טיפות חלב:**
 - 3.1 אין לאפשר לתועמלנים או לנציגים מטעם החברות הנ"ל הכנסת דוגמיות, קופונים, חומרי הסברה או כל חומר שיווקי אחר, העלול לעודד שימוש בתמ"ל.
 - 3.2 אין לאפשר לנציגי חברות אלה להיכנס לטיפות החלב ולאסוף פרטים מזהים כלשהם על אימהות או ליצור עמן קשר כלשהו.
 - 3.3 אין להשתמש ו/או להציג בטיפות החלב חומרים או אביזרים המסופקים ע"י חברות תמ"ל (כגון: מדי גובה, מדבקות, מראות, משחקים, קישוטים וכדומה)
מידע רלבנטי, הנחוץ לגבי תזונה בכלל ותרכובות מזון לתינוקות בפרט, יועבר לאנשי מקצוע, באופן שיטתי ושיגרתי וללא מטרת זרות, בתיאום שירותי בריאות הציבור והנהלות המחוזות.
 - 3.4 כנסים וימי עיון לצוות טיפת חלב לא ימומנו על ידי חברות מפרות קוד. השירות המונע לא יארגן כנסים הממומנים על ידי חברות אלו.
4. **צוות טיפות חלב וצוות הניהול בלשכות הבריאות ובקופות החולים:** אין לקבל מתנות והטבות מיצרני ומשווקי תמ"ל. מידע לגבי המוצרים חייב להיות עובדתי ומגובה בראיות מדעיות (המידע יינתן ע"י אנשי מקצוע מוסמכים לכך ממשרד הבריאות).
5. **אספקה:** אין לספק לטיפות החלב מוצרים אלה בחינם או בהנחה.
6. **מידע:** חומרי ההסברה המחולקים לקהל בטיפות החלב חייבים לספק מידע ברור על עליונות ההנקה, על הסיכונים הבריאותיים הקשורים בהזנה מבקבוק ועל השלכות השימוש בתרכובות מזון לתינוקות. חומרי מידע אלו לא יציגו תמ"ל כשווה ערך לחלב אם.
7. **דוגמיות:** אין לחלק דוגמיות של תמ"ל או כל מוצר אחר היכול להוות תחליף חלקי או מלא לחלב אם לאימהות ו/או לבני משפחותיהן.

מקור:

*International Code Documentation Centre/IBFAN Penang, PO Box 19, 10700,
Penang, Malaysia*

את הטקסט המלא ניתן למצוא ב: www.ibfan.org/english/resource/who/fullcode.html

א. הכשרות לאחיות בנושא הנקה

סוג התעודה	תכנים	מס' שעות ההכשרה	אנשי המקצוע
הכשרה מוכרת של משרד הבריאות, תעודת בוגרת קורס על בסיסי: יועצת הנקה מורשית בישראל	התכנים והשעות נקבעים ע"י מנהל הסיעוד	קורס על בסיסי ליועצות הנקה מבחן ממשלתי	אחיות בטיפת חלב, אקדמאיות
גמול השתלמות, מדריכת הנקה	<ol style="list-style-type: none"> 1. מדיניות הנקה בעולם ובישראל 2. אתגר הקוד 3. השפעות הפרסום על הנקה 4. אנטומיה של השד ופיזיולוגיה של ההנקה 5. אנטומיה של התינוק ופיזיולוגיה של ההאכלה 6. יתרונות ההנקה לתינוק ולאם המיניקה 7. בעיות הנקה הקשורות באם 8. בעיות הנקה הקשורות בתינוק 9. סירוב הנקה 10. העצמה- חיזוק הביטחון העצמי לאם 11. הכנת נשים הרות להנקה 12. הנקת פגים- near term וצעירים יותר 13. חזרה לעבודה 14. תהליך גמילה מהנקה <ul style="list-style-type: none"> ❖ עקרונות בהדרכה קבוצתית ❖ גיוס והובלה- שינוי עמדות והתנהגות מסומן בכוכבית: ❖ נושאי רשות, לא חובה 	35 - 45 שעות למידה 8 - 16 שעות התנסות קלינית עמידה במטלות	כל האחיות העובדות בטיפת חלב
אישור השתתפות	<ol style="list-style-type: none"> 1. מדיניות משרד הבריאות לגבי הנקה 2. אנטומיה ופיזיולוגיה בסיסית 3. צעדים לעידוד הנקה 4. תמיכה בהנקה בילדים עם צרכים מיוחדים 5. מה לא מהווה הוראות נגד להנקה 	8 שעות ללא התנסות קלינית	אחיות חדשות בטיפת חלב

ב. הכשרות לצוותים בנושא הנקה

סוג התעודה	תכנים	מס' שעות ההכשרה	אנשי המקצוע
אישור השתתפות	<ol style="list-style-type: none"> 1. מדיניות משרד הבריאות לגבי הנקה 2. דפוסי הנקה נורמלית מלידה וכל עוד שהתינוק והאם רוצים 3. חשיבות ההנקה לבריאות התינוק והאם 4. דפוסי גדילה נורמליים של התינוק היונק ואיך לטפל בבעיות עליה במשקל ואכילה ללא הפסקת הנקה 5. הנקה במצבים חריגים של האם (מחלות זיהומיות ותרופות למחלות אחרות) 6. הנקה במצבים חריגים של התינוק (מה לא מהווה הוראת נגד - כולל צהבת) 	8 שעות ללא התנסות קלינית	כל רופאי טיפות חלב- ילדים, נשים
אישור השתתפות	<ol style="list-style-type: none"> 1. מדיניות משרד הבריאות לגבי הנקה 2. אנטומיה ופיזיולוגיה בסיסית 3. צעדים לעידוד הנקה 4. תמיכה בהנקה בילדים עם צרכים מיוחדים 5. מה לא מהווה הוראות נגד להנקה 	8 שעות ללא התנסות קלינית	עובדים רפואיים : דיאטנים, פיזיותרפיסטים, מרפאים בעיסוק, מרפאים בדיבור
אישור השתתפות	<ol style="list-style-type: none"> 1. מדיניות משרד הבריאות לגבי הנקה 2. טיפת חלב מקדמת הנקה- דרכי ייעוץ והפניה 	4 שעות ללא התנסות קלינית	עובדים לא- רפואיים : מנהל, אנשי מחשוב, מתנדבים, שחקיות ועוד